

A végtagok megnevezéseinek jelentésextenziója az udmurtban¹

KUBITSCH Rebeka

Szegedi Tudományegyetem
kubitsch.rebeka@gmail.com

Bevezetés

A cikk a végtagokat (és azok főbb részeit) megnevező testrésznevek jelentésextenzióját taglalja az udmurt nyelvben. A vizsgálat a *ki* 'kéz' (kézfej és teljes felső végtag), *suĵ* 'kar – válltól kézfejig', *pid* 'láb' (lábfej és teljes alsó végtag) és *kuk* 'láb, lábszár – lábfejtől felfelé' lexémákra² fókuszál. A cikk először egy rövid áttekintést ad a végtagokat megnevező terminusok főbb lexikális-szemantikai sajátosságairól tipológiai szempontból. A kutatás módszertanának bemutatása után ismertetem a végtagokat megnevező lexémák lehetséges jelentéskiterjedéseit és ezek egymással való összefüggéseit az udmurt nyelvben.

1. A végtagokat megnevező lexémák főbb lexikális-szemantikai tulajdonságai

A testrésznevek a szókészletben egy viszonylag jól körülhatárolható lexikai csoportot alkotnak, melyek az alapszókinccs részét képezik, így használatuk gyakori és használati körük is kiterjedt. Az egyes nyelvek között eltérések mutatkozhatnak azt illetően, hogy hogyan épül fel a testrésznevek szemantikai mezője (pl. eltérés lehet abban, hogy az egyes testrészek miként kerülnek besorolásra a rész-egész hierarchiába, mennyire differenciáltak a testrészek elnevezései, vagy hogy milyen az elnevezések morfológiai megformáltsága). A nyelvek között mutatkozó eltérések az egyes nyelvek genetikai sajátosságából eredhetnek, ugyanakkor az areális viszonyok is fontos szerepet

¹ A tanulmány az Emberi Erőforrások Minisztériuma UNKP-18-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült (projektszám: UNKP-18-3-I-SZTE-62).

² A lexémák magyar jelentéseinek forrása Kozmács István *Udmurt–magyar szótára* (2002). Az egyéb szótárakból származó jelentéseket minden esetben külön jelölöm.

játszának (Sipőcz 2015: 88). Az eltérések mellett azonban az is látható, hogy a felszín alatt a világ nyelvei hasonló módokon kategorizálják ezt a szókészleti csoportot. Ez az egységesség az emberi kognitív folyamatokra és az emberi percepció korlátozott mivoltára vezethető vissza, továbbá az egyes testrésznevek funkcionális sajátosságai is szerepet kaphatnak a kategorizálásban (Andersen 1978: 338; Enfield et al. 2006: 141).

A testrésznevek szegmentális felosztását vizsgálva jól strukturált szemantikai mezőt kapunk, melynek felépítésében a meronim viszony (birtoklásra épülő rész-egész kapcsolat, vö. Cruse 1986: 159) dominál. A testrésznevek struktúrárólódása kapcsán vizsgálható, hogy a beszélők hogyan konceptualizálják az egyes testrésznevek határait. A testrésznevek zöme jól azonosítható denotátummal rendelkezik és a legtöbb esetben az általuk jelölt terület is pontosan behatárolható (pl. fej, szem). Habár a végtagok jelentésextenziója állandónak tekinthető, az egyes nyelvek között eltérés mutatkozhat az adott testrésznév referenciáját illetően (Andersen 1978: 351). Ennélfogva a testrésznevek extenziója kapcsán a végtagok megnevezésére használt lexémák vizsgálata is izgalmas terület, különösen, mivel ezeket a terminusokat több nyelv kapcsán is poliszémként tartják számon (Witkowski – Brown 1985: 197). A poliszémia egyik alapja a térbeli folytonosság az egyes testrészek között (egy hosszúkás, vékony testrész, melynek végén külön mozgatható elem található). A folytonosság mellett a végtagok egyes részeinek megnevezésében a poliszémia alapja lehet továbbá a felépítés- vagy elhelyezkedésbeli hasonlóság is – ez figyelhető meg számos nyelvben a kéz és láb ujjainak neveiben, illetve a kézfej/lábfej típusú elnevezésekben is (Andersen 1978: 354, 357).

A végtagok és azok főbb részeinek megnevezése a világ nyelveiben tipikusan monomorfemikusak, melyekhez számos univerzális implikáció kapcsolódik (Brown 1976, Andersen 1978, Moravcsik 2013).³ A felső végtag (kézfaj/kar) megnevezésére minden nyelvben külön terminus található. Ha a lábra külön terminus található, az implikálja a kézfaj/kar terminus meglétét is. Amennyiben egy nyelvben külön terminus található a lábfej és láb (vö. angol *leg – foot*) megnevezésére, úgy a nyelvben külön terminus található a

³ Az újabb kutatások ugyanakkor több olyan adattal szolgálnak, melyek vitatják Andersen (1978) megállapításait a testrésznevekhez köthető univerzálék tekintetében (vö. Enfield et al. 2006; Koptjevskaja-Tamm 2008: 23). Például a lavukaleve pápua nyelv ugyanazzal a lexémával nevezi meg a kart és a lábat – ez ellentmond annak az megállapításnak, hogy a felső végtag (kézfaj/kar) megnevezésére minden nyelvben külön terminus található.

kézfejre és karra (angol *hand – arm*) is. Továbbá, ha egy nyelvben külön lexémával különülnek el a végtagok alsó és felső részei, ott tendenciaszerűen külön terminus található a kéz és a láb ujjainak elnevezésére is (vö. angol *finger – toe*).

A felső végtag főbb részeinek megnevezésekor két mintázat fordul elő nagy gyakorisággal a világ nyelveiben: az azonosító és a differenciáló (Brown 2013). Azonosság esetén egyetlen lexéma referál a kézfejre és a karra, míg a differenciáló típusban ezek jelölésére külön terminus található (vö. angol *hand* 'kézfej' és *arm* 'kar').

Továbbá, az alsó és felső végtag felosztását vizsgálva a nyelvek három csoportba sorolhatók aszerint, hogy hány monolexéma található az egyes részek megnevezésére (van Staden – Majid 2006: 159). Az I. csoportot az angolhoz hasonló nyelvek képezik, melyekben monlexémával különülnek el a láb (vö. *leg*) és lábfej (vö. *foot*), illetve a kar (vö. *arm*) és kéz (vö. *hand*) terminusok. A II. csoportba azok a nyelvek tartoznak, melyekben egy monolexéma fejezi ki a teljes kéz (ujjaktól felfelé) és láb (lábujjaktól felfelé) testrészeket. Ide sorolható például az orosz nyelv (vö. *рука* 'kéz' és *нога* 'láb') (Koptjevskaja-Tamm 2008: 14). A II. csoportba sorolható nyelvekben ezek a terminusok gyakran poliszémek, egyaránt kifejezhetik a teljes alsó vagy felső végtagot, továbbá azok funkcionálisan legkitüntetettebb elemét, a kézfejet és lábfejet. Ezekben a nyelvekben is kialakulhatnak olyan elemek, melyek tovább differenciálják az egyes végtagokat, de ezek általában másodlagosnak tekinthetők: átvételek egy másik nyelvből vagy másik szemantikai mezőből, vagy morfológiai tekintetben komplexek (vö. finn *käsivarsi* (kéz + szár) 'kar') (Sipőcz 1996: 232). A III. csoportba sorolható nyelvekben két terminus található a felső végtag részeire (az angol *hand* 'kézfej' és *arm* 'kar' megfelelői), de az alsó végtagra csupán egy (az angol *leg* megfelelőjeként). A korábban említett implikáció miatt (a lábfejet és lábat külön megnevező terminusok jelenléte implikálja a kézfej/kar terminusok meglétét) nem található olyan eset, amikor egy nyelvben két terminus különíthető el az alsó végtag részeinek megnevezésére, de a felső végtagéra csak egy.

A II. és III. csoportba sorolható nyelvekben fellelhető poliszémia kialakulása során tipikusan a kitüntetettebb funkciójú vagy könnyebben észlelhető jelölt megnevezésére használt terminus jelentése terjed ki a kevésbé kitüntetett jelölt megnevezésére. A végtagok tekintetében elmondható, hogy a kézfej és a lábfej funkcionális szempontból fontosabbak, elsődlegesebbek, mint a kar és a láb (Witkowski – Brown 1985: 203). Továbbá összefüggés mutatható ki a kézfej/kar, lábfej/láb poliszémia megléte és a ruházat viselése között (Witkowski – Brown 1985; Brown 2013). A kart és a lábat fedő ruházat

jobban növeli a végtagok főbb részeinek perceptuális elkülöníthetőségét, valószínűsítve ezzel azt, hogy külön terminusokkal nevezzék meg őket. Ezen felül az egyéb kiegészítő ruhadarabok, mint a kesztyű, szintén a felső végtag egyes részeinek elkülöníthetőségét segíthetik elő. Witkowski és Brown (1985: 207) megállapításai szerint a nem Egyenlítő környéki területeken beszélt nyelvekben (ahol az időjárás alapvetően hidegebb és ennél fogva elterjedtebb a végtagokat fedő ruházat) szignifikánsan ritkább a végtagok megnevezésére használt terminusok poliszémiája, mint az Egyenlítő környékén beszélt nyelvekben.

2. Végtagok megnevezése az udmurtban

Az udmurtban a következő monolexémák találhatók a végtagok és azok főbb részeinek megnevezésére: *ki* 'kéz' (kézfej és teljes felső végtag), *suj* 'kar – válltól kézfejig', *pid* 'láb' (lábfej és teljes alsó végtag), *kuk* 'láb, lábszár – lábfejtől felfelé'. Az udmurtban 'végtag' összefoglaló jelentésű monolexéma nem található, csupán összetett kifejezések, vö. *ki-pid* (kéz-láb), *suj-pid* (kar-láb), *jir-pid* (fej-láb).

A *ki* 'kéz' lexéma finnugor eredetű (FU **käte* 'kéz', UEW № 271), míg a *suj* 'kar – kézfejtől felfelé' az uráli alapnyelvig vezethető vissza (U **soja* 'kar' → 'ruhaujj', UEW № 902).⁴ A permi nyelvekre vonatkozóan az alsó végtag megnevezésére nem rekonstruálható uráli/finnugor alapnyelvi adat. A *pid* 'láb' lexémát Lytkin – Guljajev (1999: 223) a permi alapnyelvig vezeti vissza: **pod* 'láb, lábszár'. Szótárak szerint 'lábfej' jelentéssel is bír, hagyományosan indoiráni jövevényszóként tartják számon. A lexéma az emberi testrészek neveinek szóképzési mezőjén kívül is poliszém, 'láb' jelentése mellett állatnevekkel alkotott összetételek utótagjaként 'pata', 'mancs' értelemben is használható, de elsődleges jelentése az emberi testrészre vonatkozik. A *kuk* 'láb, lábszár' lexémát szintén a permi alapnyelvig vezetik vissza: **kok* 'láb, lábszár' (Lytkin – Guljajev 1999: 129), a szótár ezeken felül 'talp' jelentést is szerepeltet. A *kuk* terminus szintén poliszém, tárgyak és állatok lábait is megnevezheti.

Az előző fejezetben ismertetett, végtagok megnevezésére vonatkozó kategorizálás alapján az uráli nyelvek többsége a II. csoportba sorolható (vö. finn *käsi/jalka* 'kéz/láb'; észti *käsi/jalg*; manysi *kāt/laγal*; hanti *još/kur*), a végtagokat tovább differenciáló megnevezések általában másodlagosak. Az udmurt bizonyos tekintetben a fent említett finnugor nyelvekhez hasonló képet

⁴ Az udmurtban a 'ruhaujj' jelentés a *suj* 'kar' lexémából képezhető, vö. *sajes* 'ruhaujj'.

mutat a végtagok felosztását illetően. Kádár (1995) kutatása alapján a *ki* 'kéz' terminus a teljes felső végtag, illetve a kézfej megnevezésére használható, csakúgy, mint a *pid* terminus a teljes alsó végtag és a lábfej megnevezésére. Vagyis külön monolexéma található a teljes felső és az alsó végtag megnevezésére, melyek jelentése kiterjed a végtagok egyes részeinek jelölésére is. Ez összhangban van a tipológia azon megállapításaival, miszerint a funkcionális szempontból kitüntetettebb elem elnevezése terjed ki a kevésbé fontos elem megnevezésére. Továbbá a rész és a részt tartalmazó egész gyakran neveződik meg ugyanúgy, ha a rész az egésznek funkcionális szempontból a legfontosabb eleme (pl. a felső végtag esetében a cselekvéseknél a kéz tekinthető a fontosabb testrésznek és ennél fogva a teljes felső végtag megnevezésére is használható).

Ugyanakkor a *ki* 'kéz' mellett monolexéma található a kar megnevezésére is. Vagyis a felső végtag felosztását tekintve az udmurt a magyar nyelvhez hasonló (vö. *kéz/kar*). Csak míg a magyarban a *kar* későbbi török átvétel (Zaicz 2006: 347) és ennél fogva másodlagosnak tekinthető, addig az udmurt *suj* 'kar' lexéma uráli eredetű (U **soja* 'kar'). Továbbá morfológiailag sem összetett, mint számos finnugor nyelv 'kar' jelentésű terminusa (vö. észt *käsi-var* 'kéz + szár'). Lehetséges ugyanakkor, hogy a **soja* lexéma eredeti jelentése 'valaminek az ujja, szárnya' lehetett, majd ebből alakult ki a 'kar' jelentés a permi nyelvekben (Sipőcz 1996: 235). Ez összefüggésbe hozható Witkowski és Brown (1985) megállapításaival a végtagokat fedő ruházat és a kézfej/kar külön terminussal történő megnevezését illetően (vö. 1. fejezet). Mindezek alapján a *suj* testrész név másodlagosnak tekinthető. A *kuk* 'láb, lábszár' morfológiai felépítését tekintve szintén egyszerű, megfelelője a permjában és a zürjénben is megtalálható: *kok* 'láb, lábszár'. Használata viszont a *pid* 'láb' lexémához képest kevésbé általános.⁵

Mindezek alapján úgy gondolom, hogy az udmurt a fenti tipológiai osztályozás alapján, a többi uráli nyelvhez hasonlóan, a II. csoportba sorolandó (egy terminus a felső végtagra – *ki* 'kéz', és egy az alsó végtagra – *pid* 'láb'). Emellett további érv, hogy a fenti terminusok jelentéskiterjedését vizsgálva (vö. 4. fejezet) látható, hogy nem feleltethetők meg az angol *hand* – *arm* és *foot* – *leg* lexémák extenziójának, illetve, néhány kivételtől eltekintve, a

⁵ Az online Udmurt corpus (7,3 millió token) keresési eredménye a *kuk* lexémára (toldalékolatlan alakban) mindössze 40 találatot ad. Ugyanez a *pid* lexéma esetében 1545 találat. Továbbá a *pid* lexéma számos olyan képzésben, összetételben vesz részt, melyek tovább differenciálják az alsó végtagot, vö. *pid'log* 'boka' ('láb' + 'halom'), *pidbam* 'lábfej' ('láb' + 'arc, orca/lap, oldal'); *pidket* 'lábikra' ('láb' + 'has, gyomor').

nyelvhasználók sem állítják oppozícióba őket. Vagyis annak ellenére, hogy monolexémák találhatóak a végtagok alsó és felső részeinek megnevezésére, az udmurtban az angol nyelvhez hasonló differenciálás nem található.⁶

3. A kutatás módszertana

A kutatás módszertanát van Staden – Majid (2006: 158–161) *Body colouring task* [Testszínező feladat] c. munkája adta.⁷ A feladat célja, hogy szisztematikusan vizsgálja a testrésznevek kiterjedését, vagyis azt, hogy a beszélők hogyan konceptualizálják az egyes terminusok határait (van Staden – Majid 2006: 159).

A feladat során az adatközlők egy füzetet kaptak, melyben külön oldalakon negyven teljesen megegyező rajz szerepelt egy androgün (nem nélküli) testről. A lap jobb felső sarkában szerepelt a kérdéses testrésznév, jelen esetben udmurtul. Az adatközlőknek a rajzokon be kellett színezni az adott terminus által jelölt testrészt. Minden testrésznév kétszer szerepelt a füzetben (vagyis minden adatközlőnek a kitöltés során kétszer kellett ugyanazt a testrészt beszíneznie), de amennyiben páros testrészről volt szó, úgy egyik esetben a jobb, másik esetben a bal oldali testrészt volt megjelölve (nyíllal a testrészt neve mellett). A kétszeri színezés az egy adott beszélőn belüli következetességről adhat információt. Így a feladatban összesen húsz testrésznév került vizsgálatra.

Az adatközlők egyik felének elsőként a jobb oldali testrészeket kellett beszínezni, a másik felének a bal oldaliakat, de az egyes oldalak sorrendje minden adatközlő esetében eltérő volt.

Az adatközlőknek az első oldaltól kellett a munkát kezdeniük, egyszerre csak egy ábrán dolgozhattak és amennyiben végeztek vele, később nem lapozhattak vissza. A kitöltésnek nem volt időbeli korlátja.

A füzet első oldalán a kitöltési útmutató szerepelt, az utolsó oldalon pedig saját adataikat kellett megadniük (kor, nem, születési hely, lakhely, anyanyelv, nyelvjárás, egyéb beszélt nyelvek).

A kutatásban összesen tizenhárom adatközlő vett részt (van Staden – Majid 2006: 158 alapján minimum nyolc kitöltővel szükséges dolgozni), mindannyian az Udmurt Állami Egyetem diákjai. Nemi megoszlásukat tekintve

⁶ Az udmurtban a kéz és láb ujjait sem monolexémával nevezik meg – ez jellemző azokra a nyelvekre, amelyekben külön terminus található a végtagok alsó és felső részeinek megnevezésére (vö. 1. fejezet).

⁷ Jelen kérdőív a Max Planck Társaság Pszicholingvisztikai Intézet számára készített kérdőív átdolgozott és bővített változata (van Staden – Majid 2003).

egy férfi és tizenkét nő vett részt a vizsgálatban, átlagosan 18 évesek, mindannyiuk anyanyelve udmurt (három esetben az orosz is megjelölték).

Tekintve, hogy az adatközlők demográfiai szempontból nem képviselnek nagy változatosságot (fiatal egyetemi diákok, főleg nők), a kapott eredmények nem tekinthetők reprezentatívnak a teljes udmurt beszélői közösségre nézve. Mindazonáltal úgy gondolom, hogy a vizsgálat fontos tendenciákra világíthat rá az udmurt testrésznevek kiterjedését illetően, illetve adatokkal szolgáltathat a fiatal beszélők nyelvhasználatáról is.

A feladatban a következő testrésznevek szerepeltek (ábécé sorrendben): *bam* 'arc, orca', *čjrtj* 'nyak', *gad* 'mell', *jediń* 'lágycsőr', *jjr* 'fej', *ki* 'kéz', *kibam* 'kézfaj', *kijum* 'alkar', *ket* 'has, gyomor',⁸ *ketul* 'alhas', *kuk* 'láb, lábszár', *kus* 'derék, csípő', *makes* 'comb', *mugor* 'test, törzs', *pel'pum* 'váll', *pid* 'láb', *pidbam* 'lábfej, rüszty', *pid'es* 'térd', *suj* 'kar', *imnijr* 'arc'.

Jelen tanulmány szempontjából a leglényegesebbek a végtagokat és azok főbb részeit megnevező monolexémák. Ezekre felül a feladatban morfológiailag összetett lexémák (pl. *pidbam* 'lábfej': *pid* 'láb' + *bam* 'arc, orca/lap, oldal'; *imnijr* 'arc': *im* 'száj' + *nijr* 'orr'), többjelentésű terminusok (*mugor* 'test, törzs'), illetve nem állandó jelentésextenziójú (*ket* 'has, gyomor') testrészek nevei is szerepeltek. Ezen lexémák jelentéskiterjedésének elemzése egy későbbi kutatás tárgyát képezi.

4. A végtagok főbb részeit megnevező lexémák jelentésextenziója

A fejezetben az adatközlők válaszai alapján ismertetem a *ki* 'kéz', *suj* 'kar', *pid* 'láb', *kuk* 'láb, lábszár' lexémák kiterjedését.⁹

4.1. A *ki* 'kéz' lexéma extenziója

A *ki* 'kéz' lexéma vizsgálatakor az egyes adatközlők válaszai nem mutatnak nagy változatosságot (vö. *suj* 'kar' 4.2) – összesen kétféle mintázat található:

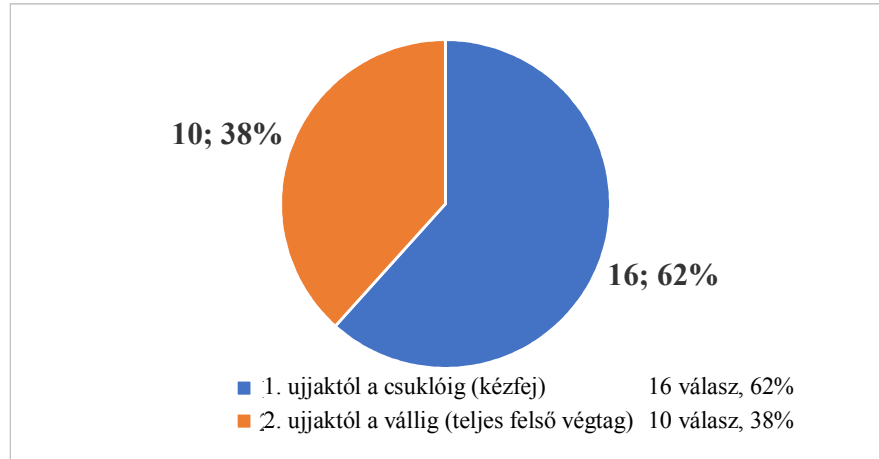
1. A *ki* 'kéz' terminus az ujjak hegyétől a csuklóig terjedő területet jelöli (a kézfaj).

⁸ Ebben az esetben, mikor egy terminus külső és belső testrésznevet is jelölhet, az adatközlőknek, értelemszerűen, a külső testrésznevet kellett megjelölniük.

⁹ Habár a *makes* 'comb' lexéma szintén az alsó végtag egy főbb részét nevezi meg, extenziója jelen tanulmányban nem kerül részletes ismertetésre, mivel a tipológiai kutatások is elsősorban a 'kéz' – 'kar', 'lábfej' – 'láb' jelentésű lexémák vizsgálatára, viszonyára fókuszálnak.

2. A *ki* 'kéz' terminus az ujjak hegyétől a vállig terjedő területet jelöli (az egész felső végtagot).

Nyolc válaszadó követte az 1. pontban megjelölt mintát, öt a 2. pontban megjelöltet, vagyis az adatközlők nagyobb hányada értékelte a *ki* 'kéz' lexémát az ujjaktól a csuklóig tartó területet lefedő terminusként (kézféj). Az alábbi diagram ezt az arányt illusztrálja.¹⁰

1. diagram

A *ki* 'kéz' lexéma jelentésextenziója

Az egyes válaszadók következetesek voltak a testrésznév extenziójának jelölésében, vagyis nem fordult elő, hogy egy válaszadó nem ugyanazt a területet színezte volna be mindkét esetben.

A diagram alapján látható, hogy az eddigi megállapításokkal összhangban a *ki* 'kéz' terminus polyszém, egyaránt kifejezheti a teljes felső végtagot, illetve a kézféjet is. A jelen kutatás eredményei szerint az ujjaktól a csuklóig tartó kiterjedés volt kedveltebb a válaszadók körében. Ennek magyarázata lehet a kézféj funkcionálisan kitüntetett szerepe. Tekintve, hogy a kiterjedési mintázatok nem mutatnak nagy változatosságot (vö. *suj* 'kar' testrésznév extenziója 4.2), feltételezhető, hogy a *ki* 'kéz' testrésznév határai egyértelműek

¹⁰ Mivel minden adatközlőnek (13) kétszer kellett a terminus által megjelölt testrészt be-színeznie, így minden testrésznévhez 26 jelölés társul. A tanulmányban szereplő diagramokon a jelölések kerülnek ábrázolásra (mivel voltak olyan válaszadók, akik nem következetesen határozták meg egy adott testrésznév kiterjedését).

a beszélők számára (jelentésextenziója vagy a csuklóig, vagy a vállig tart), a kétféle kiterjedési mintázat a lexéma poliszemiájából fakad.

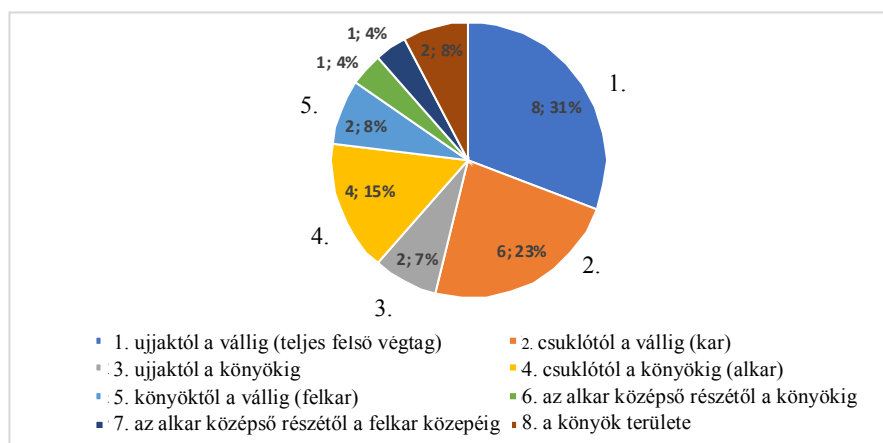
4.2. A *suj* 'kar' lexéma extenziója

A vizsgált lexémák közül a *suj* 'kar' esetében tapasztalható a legnagyobb változatosság. A válaszok alapján összesen nyolc kiterjedési mintázat különíthető el:

1. A *suj* 'kar' terminus az ujjak hegyétől a vállig terjedő területet jelöli (az egész felső végtagot).
2. A *suj* 'kar' terminus a csuklótól a vállig terjedő területet jelöli (kar).
3. A *suj* 'kar' terminus az ujjaktól a könyökig terjedő területet jelöli.
4. A *suj* 'kar' terminus a csuklótól a könyökig terjedő területet jelöli (alkar).
5. A *suj* 'kar' terminus a könyöktől a vállig terjedő területet jelöli (felkar).
6. A *suj* 'kar' terminus az alkar középső részétől a könyökig terjedő területet jelöli.
7. A *suj* 'kar' terminus az alkar középső részétől a felkar középső részéig terjedő területet jelöli.
8. A *suj* 'kar' terminus a könyök területét jelöli.

A válaszadók ebben az esetben is következetesek voltak a testrész név jelentésextenziójának jelölésében, egy adatközlőt kivéve, aki a lexéma kiterjedéseként a 6. és 7. pontban leírt területet jelölte meg. Ezen a válaszadón kívül ugyanakkor senki sem színezte be ezeket a területeket. A könyökhöz köthetően (8. pont) is csupán egy válaszadó értelmezte a *suj* 'kar' terminus kiterjedését.¹¹ Az egész felső végtagot jelölő terminusként (1. pont) négy, a csuklótól a vállig tartó területet jelölőként (2. pont) három adatközlő értelmezte a *suj* lexémát, míg alkarként (4. pont) kettő. Az ujjaktól a könyökig tartó területet lefedő terminusként (3. pont) és felkarként (5. pont) egy-egy adatközlő jelölte. Az alábbi diagram összegezve mutatja a kapott válaszokat.

¹¹ A 'könyök' jelentés kifejezhető egy, a *suj* lexémával alkotott összetétellel is: *sujgir* 'könyök' ('kar' + 'kis félkör alakú mélyedés').

2. diagram:

A *suj* 'kar' lexéma jelentésextenziója

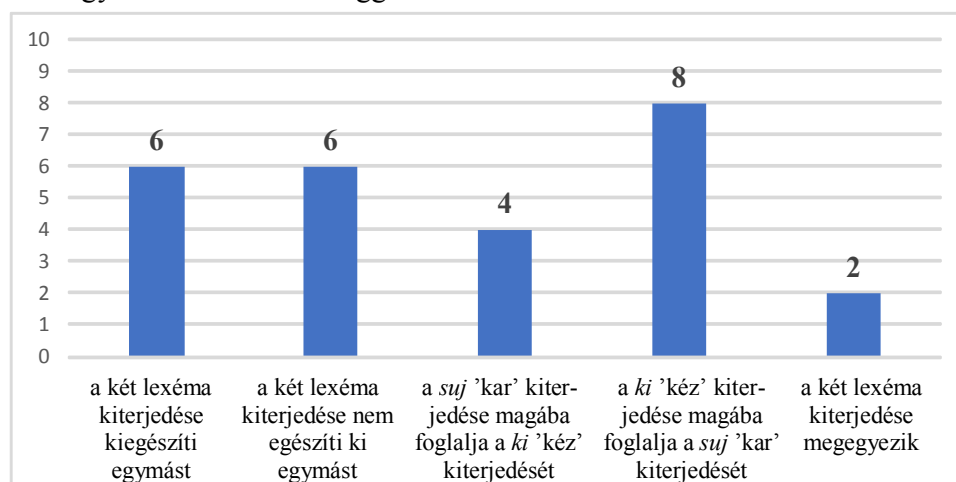
A jelölések 31%-a azonosította a *suj* 'kar' terminus extenzióját a teljes felső végtaggal, míg 23%-a a csuklótól a vállig tartó (kar) testrészszel. Kádár (1995: 30) munkája is említi, hogy a *suj* 'kar' lexéma a teljes felső végtagra vonatkozóan is használható. Ezen túl a *suj* 'kar' lexémát minden válaszadó a kar valamely részeként határozta meg (vö. alkar, felkar). Figyelemre méltó, hogy a válaszadók nagymértékben (összesen 77%) társítottak a *suj* 'kar' lexémának a szótári jelentésben meghatározott denotációs területtől (csuklótól a vállig) eltérő kiterjedést. Vagyis a szótári jelentés alapján feltételezhető és a kapott adatok alapján megállapítható jelentésextenzió nincs összhangban. Ez alapján is látható, hogy habár az udmurtban található monolexéma 'kar' jelentéssel, kiterjedése alapján nem feleltethető meg az angol *arm* 'kar' terminusnak. Továbbá a kiterjedési minták nagyfokú változatossága is arra enged következtetni, hogy a terminus 'kar' értelmezése nem magától értetődő a nyelvhasználók számára.

4.3. A *ki* 'kéz' és a *suj* 'kar' lexémák extenziójának összefüggései

Az előző alfejezetek (4.1, 4.2) önállóan mutatták be a *ki* 'kéz' és a *suj* 'kar' lexémák extenzióját. Mindazonáltal fontosnak tartom a két terminus kiterjedését egymáshoz viszonyítva is ismertetni, vagyis, hogy az egyes adatközlők válaszaiban kimutatható-e megoszlás a lexémák használatát illetően (például, ha egy adatközlő a *ki* 'kéz' lexéma extenzióját az ujjaktól a csuklóig tartó testrészszel értékelte (kézfej), akkor a *suj* 'kar' lexémát a csuklótól a vállig tartó testrészszel jelölte-e meg).

Az eredmények alapján azok a válaszadók, akik a *ki* 'kéz' terminust az ujjaktól a csuklóig tartó testrészként (kézfaj) értelmezték (nyolc adatközlő, összesen 16 jelölés) hat esetben jelölték (három adatközlő) a *suj* 'kar' lexéma kiterjedését a csuklótól a vállig (kar). Vagyis ezekben az esetekben a két terminus extenziója kiegészítette egymást és együttesen a teljes felső végtagot lefedték. További hat esetben (három adatközlőnél) a két testrésznév kiterjedése nem fedte le a teljes végtagot, de nem voltak egymással átfedésben – a *suj* lexéma a kar valamely részét jelölte (pl. felkar vagy alkar vö. 4., 5., 6. és 7. mintázat a 4.2 fejezetben). Négy esetben (két adatközlőnél) továbbá a két testrésznév extenziója egymással átfedésben volt – a *suj* lexéma a teljes felső végtagot jelölte, magába foglalva ezzel a *ki* 'kéz' testrésznév extenzióját is. A kapott adatok között nem található olyan, mikor a *suj* terminus csak az ujjaktól a csuklóig tartó testrészt (kézfaj) jelölte volna.

Azok közül, akik a *ki* 'kéz' testrésznév denotációs területként a teljes felső végtagot jelölték meg (összesen 10 jelölés) egyetlen válaszadó értékelte a *suj* 'kar' terminust is a teljes felső végtagot jelölő lexémaként. Ebben az esetben a két terminus jelentésextenziója megegyezik egymással. A további nyolc esetben a *ki* 'kéz' lexéma kiterjedése magába foglalja a *suj* 'kar' kiterjedését. Az alábbi diagram összegezve mutatja be a két terminus extenziójának egymással való összefüggéseit.

3. diagram:

A *ki* 'kéz' és *suj* 'kar' terminusok jelentésextenzióinak összefüggései

Az eredmények alapján látható, hogy összefüggésükben vizsgálva nem húzható egyértelmű határ a *ki* 'kéz' és a *suj* 'kar' testrésznevek kiterjedését tekintve. Míg néhány esetben a két lexéma extenziója kiegészíti egymást, más esetekben a *suj* 'kar' által jelölt terület a *ki* 'kéz' lexéma extenziójának részeként értelmezhető, vagy épp fordítva, a *suj* terminus által jelölt testrész magába foglalja a *ki* 'kéz' lexéma kiterjedését is. Ez a változatosság nyilvánvalóan attól függ, hogy a beszélők hogyan konceptualizálják a *ki* 'lexéma' határait – a lexéma által jelölt testrész az ujjaktól a csuklóig vagy az ujjaktól a vállig tarthat.

4.4. A *pid* 'láb' lexéma extenziója

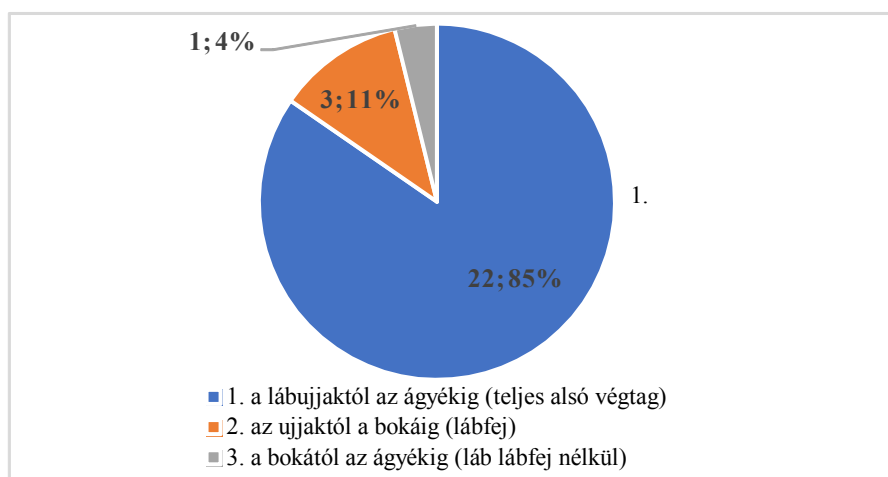
A kapott adatok szerint a *pid* 'láb' terminus jelentésextenziója háromféle mintát mutat:

1. A *pid* 'láb' terminus a lábujjaktól az ágyépig tartó területet jelöli (a teljes alsó végtagot).
2. A *pid* 'láb' terminus az ujjaktól a bokáig tartó testrészt jelöli (lábfej).
3. A *pid* 'láb' terminus a bokától az ágyépig tartó testrészt jelöli (a lábat lábfej nélkül).

A válaszadók jelentős hányada (tizenegy) szerint a *pid* 'láb' testrésznév a teljes alsó végtagot jelöli (1. mintázat – 85%). A 2. és 3. mintázat ennél lényegesen kevesebbszer fordult elő.

Fontos kiemelni, hogy mindössze egy válaszadó jelölte meg mindkét színezés alkalmával a *pid* 'láb' lexémát az ujjaktól a bokáig tartó testrészként (lábfejként) (illetve további egy válaszadó az egyik színezésnél szintén ezt a kiterjedést jelölte meg, összesen a színezések 11%-a). A Lytkin – Guljajev-féle szótár a *pid* 'láb' lexéma jelentései között szerepelteti a 'lábfej' jelentést, továbbá Kádár (1995: 30) vizsgálata is azt mutatja, hogy a *pid* lexéma használatos 'lábfej' értelemben is. Ezen felül a lexéma állatnevekkel alkotott összetételek utótagjaként 'pata', 'mancs' jelentésű is lehet – ez a teljes alsó végtag helyett szintén a „lábfejjel” asszociálható.

Az alábbi diagram összesítve mutatja be a *pid* 'láb' lexéma extenzióját.

4. diagram:

A *pid* 'láb' terminus jelentésextenziója

Két adatközlő kivételével a válaszadók következetesek voltak a terminus denotációs területének megjelölésében. Továbbá ezen két adatközlő esetében is az egyik extenzió a teljes alsó végtagot jelölte.

Látható, hogy a *ki* 'kéz' testrésznévhez hasonlóan, itt sem mutatható ki nagy változatosság a lexéma lehetséges kiterjedéseit illetően, vagyis feltételezhető, hogy a testrésznév határai egyértelműek a beszélők számára. A terminus egyaránt jelölheti a lábfejet és a teljes alsó végtagot is (ugyanakkor jelen eredmények alapján az utóbbi erőteljesen preferált).

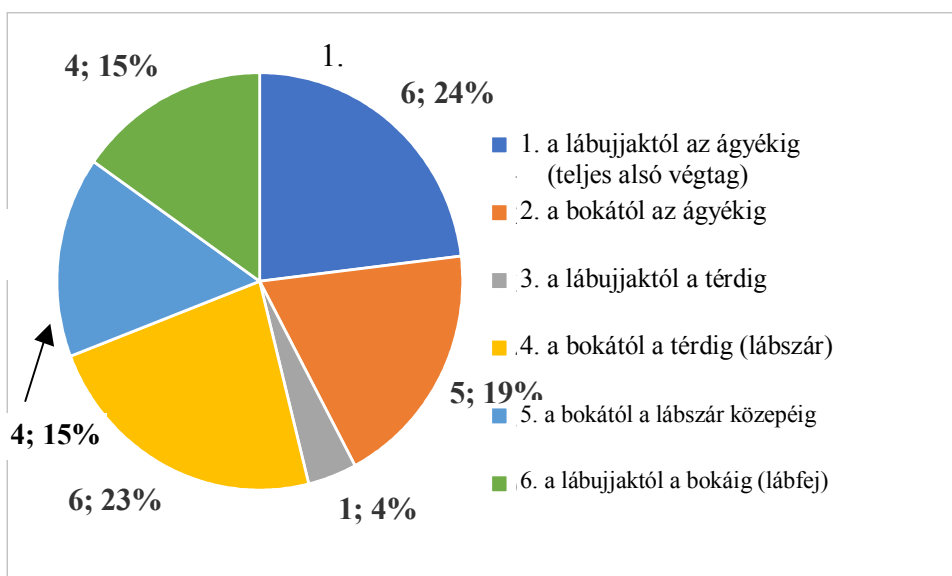
4.5. A *kuk* 'láb, lábszár' lexéma extenziója

A *suj* 'kar' testrésznévhez hasonlóan, a *kuk* 'láb, lábszár' esetében is az adatközlők változatosan határozták meg a lexéma jelentésextenzióját. A válaszokban összesen hatféle minta található a testrésznév kiterjedésére:

1. A *kuk* 'láb, lábszár' terminus a lábujjaktól az ágyékig tartó területet fedile (a teljes alsó végtagot).
2. A *kuk* 'láb, lábszár' terminus a bokától az ágyékig tartó testrészt fedile (a lábat lábfej nélkül).
3. A *kuk* 'láb, lábszár' terminus a lábujjaktól a térdig tartó területet fedile.
4. A *kuk* 'láb, lábszár' terminus a bokától a térdig tartó testrészt jelöli (lábszár).
5. A *kuk* 'láb, lábszár' terminus a bokától a lábszár közepéig tartó területet fedile (lábszár alsó része).

6. A *kuk* 'láb, lábszár' terminus a lábujjaktól a bokáig tartó területet fedile (lábfej).

Az eredmények alapján a válaszadók elsősorban az 1. (*kuk* 'láb, lábszár' mint a teljes alsó végtagot jelölő lexéma), illetve a 4. mintázatot (*kuk* 'láb, lábszár' mint a bokától a térdig tartó testrész) követték a testrésznév kiterjedésének jelölésében. Ugyanakkor a többi mintázathoz képest ezek sem fordultak elő kiemelkedő gyakorisággal (vö. a *pid* 'láb' lexéma extenzióját, ahol a jelölések 85%-a ugyanazt a kiterjedést mutatta). A 3. mintázat kivételével (melyet egy adatközlő egyetlen alkalommal jelölt meg) a többi kiterjedés is hasonló mértékben szerepelt. Az alábbi diagram összegezve mutatja a válaszokat.

5. diagram:

A *kuk* 'láb, lábszár' terminus jelentésextenziója

Az eddig ismertetett testrésznevek esetében a válaszadók többé-kevésbé következetesen határozták meg a lexéma denotációs területét (vagyis ugyanaz a válaszadó mindkét jelölésnél ugyanazt a kiterjedést színezte be). Ám a *kuk* 'láb, lábszár' testrésznév esetében nagyobb mértékű következetlenség tapasztalható az egyes adatközlőknél. A feladat kitöltése során négy válaszadó jelölt egymástól eltérő kiterjedéseket, míg a *ki* 'kéz' lexéma esetén erre nem

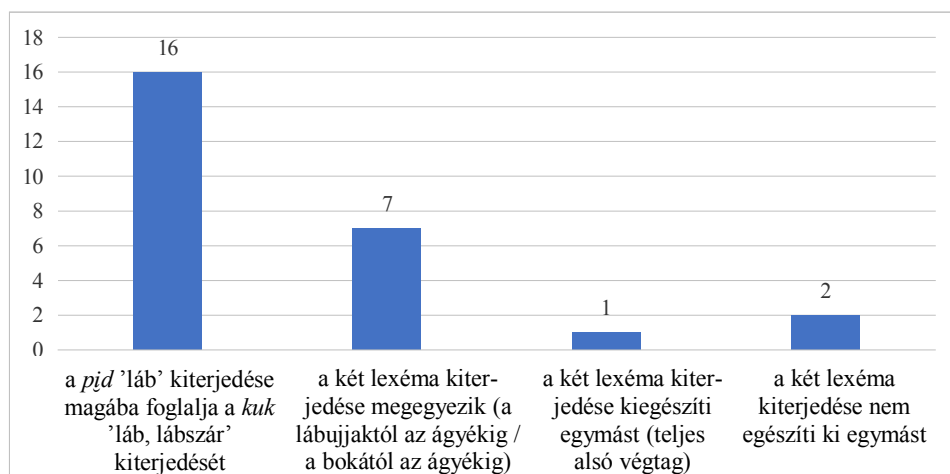
volt példa, a *suj* 'kar' esetében (a kiterjedési mintázatok nagy változatosságának ellenére) ez egyetlen adatközlőnél fordult elő, a *pid* 'láb' terminusnál pedig kettőnél. A *kuk* lexéma szótári jelentése külön kiemeli, hogy a lábfejtől felfelé lévő terület értendő alatta – a kapott eredmények alapján a jelölések 58%-ában a *kuk* testrésznév extenziójába nem tartozik bele az ujjaktól a bokáig tartó terület. Ez összhangban van Kádár (1995: 34) megállapításával, miszerint a *kuk* 'láb, lábszár' terminus nem foglalja magába a lábfejet.

A *suj* 'kar' lexéma kiterjedési mintázataihoz hasonlóan, a *kuk* 'láb, lábszár' esetében is nagyfokú változatosság tapasztalható. Ez a változatosság, illetve az egyes válaszadók egyéni következetlensége azt sejteti, hogy a *kuk* lexémának nincs kifejezetten előnyben részesített jelentésextenziója és denotációs területe sem teljesen egyértelmű az adatközlők számára.

4.6. A *pid* 'láb' és a *kuk* 'láb, lábszár' lexémák extenziójának összefüggései

A 4. diagram alapján látható, hogy a *pid* 'láb' testrésznév által jelölt terület a válaszok túlnyomó részében a teljes alsó végtagra terjedt ki – 10 adatközlő mindkét, két adatközlő pedig egy-egy jelölésnél adta meg ezt a kiterjedést, összesen 22 jelölés. Így a két lexéma extenziójának összefüggéseit vizsgálva elmondható, hogy a *pid* 'láb' testrésznév extenziója ezekben az esetekben általában magába foglalja a *kuk* 'láb, lábszár' terminus kiterjedését (összesen 16 jelölés). Az egyes adatközlőkre lebontva hat válaszadónál a *pid* 'láb' terminus kiterjedése mindkét jelölés esetében magába foglalta a *kuk* 'láb, lábszár' lexéma kiterjedését, míg négy válaszadónál csak az egyik jelölés során. További hat jelölésnél (két adatközlőnél mindkét, két adatközlőnél csak egy színezés alkalmával) a két lexéma extenziója megegyezett egymással (lábujjaktól az ágyékig).

Azokban az esetekben, amikor a *pid* 'láb' terminus kiterjedése nem a teljes alsó végtagra vonatkozott, a következő összefüggések láthatók: egyetlen jelölés esetében a *pid* és a *kuk* lexéma extenziója kiegészíti egymást – a *pid* terminus a lábfejet jelöli, a *kuk* terminus a bokától az ágyékig tartó területet, lefedve így a teljes alsó végtagot. További egy adatközlőnél mindkét jelölés alkalmával a *pid* lexéma a lábfejet, míg a *kuk* terminus a bokától a lábszár közepéig tartó területet jelöli – ebben az esetben nem egészítik ki egymást, a két lexéma kiterjedése nem fedi le se a lábszárat, se a teljes végtagot, ugyanakkor extenziójuk között átfedés sem található.

6. diagram:

A *pid* 'láb' és a *kuk* 'láb, lábszár' lexémák jelentésextenzióinak összefüggései

Egy alkalommal a két lexéma kiterjedése megegyezett – mindkettő a bokától az ágyékig tartó területet jelölte. Az 6. diagram összegezve mutatja be a két terminus kiterjedése közötti viszonyokat. Látható, hogy a *pid* és *kuk* lexémák nem állíthatók egy, az angol nyelvhez hasonló *foot* – *leg* párhuzamba. A jelölések nagy részében a *kuk* 'láb, lábszár' denotációs területe a *pid* 'láb' lexéma denotációs területének részeként értelmezendő.

5. A felső és alsó végtag jelentésextenziós mintázatainak összefüggései

A *ki* 'kéz' és *pid* 'láb' lexéma kiterjedési mintáit összevetve az látható, hogy azon adatközlőknél, akiknél a *ki* 'kéz' terminus kiterjedése a teljes felső végtagot foglalta magába, a *pid* 'láb' lexéma minden esetben szintén a teljes alsó végtagot jelölte (10 jelölés). Hasonló párhuzam nem fedezhető fel azon esetekben, amikor a *ki* 'kéz' terminus a kézfejet jelölte – ezen adatközlőknél is a *pid* 'láb' lexéma a legtöbb esetben szintén a teljes alsó végtagot nevezte meg. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy azok a válaszadók, akik a *pid* 'láb' testrésznév kiterjedéseként a lábfejet jelölték meg (három jelölés) a kézfejet határozták meg a *ki* 'kéz' terminus extenziójaként.

A *suj* 'kar' és a *kuk* 'láb, lábszár' testrésznevek kiterjedési mintázatait összevetve nem mutatható ki rendszerszerűség az egyes adatközlők válaszait vizsgálva. A válaszokban található leggyakoribb kiterjedési minták összehasonlításakor nagy változatosság tapasztalható, ahogyan már a lexémák külön vizsgálatakor is számos eltérő kiterjedést társítottak hozzájuk az adatközlők.

Mindezek alapján feltételezhető, hogy ezen testrésznevek határai nem olyan mértékben egyértelműek az adatközlők számára, mint a *ki* 'kéz' és *pid* 'láb' lexémáké.

Konklúzió

A tanulmány áttekintést adott a végtagok (és azok főbb részeit) megnevező monolexémák jelentésextenziójáról az udmurt nyelvben.

Az eredmények alapján elmondható, hogy az adatközlők a *ki* 'kéz' és *pid* 'láb' terminusokhoz társították a legkevesebb típusú kiterjedési mintát. A *ki* 'kéz' lexéma esetében két mintázat szerepelt, ezek közül a *ki* kézfejként való értelmezése volt gyakoribb, de a terminus a teljes felső végtagot is jelölheti. A *pid* 'láb' terminus jelentésextenziójaként az adatközlők háromféle területet határoztak meg. A lexéma denotációs területeként legtöbbször a teljes alsó végtagot adták meg, de ezen felül a terminus a lábfejre is referálhat. A *ki* 'kéz' és a *pid* 'láb' testrésznevek ennél fogva polyszémek, használatuk az uráli nyelvekben található végtagokat megnevező lexémák használatával megegyező képet mutat (továbbá illeszkedik a tipológiai megállapításokhoz is – vö. 1. és 2. fejezet).

A *ki* 'kéz' és *pid* 'láb' terminusokhoz társított kiterjedési mintázatok kis-mértékű változatossága alapján feltételezhető, hogy ezen lexémák denotációs területe egyértelmű a nyelvhasználók számára.

A *suj* 'kar' és a *kuk* 'láb, lábszár' testrésznevek esetén az adatközlők számos jelentésextenziót adtak meg. A *suj* 'kar' lexémánál nyolcféle minta található, ezek közül legnagyobb számban a teljes felső végtagot, illetve csak a kart (csuklótól vállig) jelölték meg kiterjedésként. Az eddigi kutatások is azt mutatják, hogy a lexéma ebben a két jelentésben használatos (vö. 4.2 fejezet). A *kuk* 'láb, lábszár' terminus vizsgálati eredményei hat kiterjedési mintát mutatnak. A két legnagyobb arányban előforduló denotációs terület a lábujjaktól az ágyékig (teljes alsó végtag), illetve a bokától a térdig (lábszár) tartó, de ugyanakkor a többi mintázat is megközelítőleg hasonló arányban jelenik meg a válaszokban.

A lexémákhoz társított jelentésextenziók, illetve a köztük fennálló összefüggések alapján úgy vélem, hogy használati szempontból a *ki* 'kéz' és *pid* 'láb' lexémák az elsődlegesek a végtagok megnevezésében, melyek utalhatnak a teljes végtagra, illetve a kézfejre/lábfejre. A *suj* 'kar' és a *kuk* 'láb, lábszár' testrésznevek másodlagosnak tekinthetők. Jelen kutatás eredményei alapján az udmurtban nem feltételezhető egy *ki* – *suj*, *pid* – *kuk* szembenállású rendszer a végtagok és azok főbb részeinek megnevezésére.

Irodalom

- Andersen, Esben 1978: Lexical universals of body-part terminology. In: Greenberg, Joseph (ed.), *Universals of human language 3*. World Structure. Stanford University Press, Stanford.
- Brown, Cecil H. 1976: General principles of human anatomical partonomy and speculations on the growth of partonomic nomenclature. *American Ethnologist* 3/3. Folk Biology. 400–424.
- Brown, Cecil H. 2013: Hand and arm. In: Dryer, Matthew – Haspelmath, Martin (eds), *The world atlas of language structure online*. <https://wals.info/chapter/129>
- Cruse, David A. 1986: *Lexical semantics*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Enfield, Nick J. – Majid, Asifa – van Staden, Miriam 2006: Cross-linguistic categorisation of the body. Introduction. *Language Sciences* 28: 137–147.
- Kádár Kriszta 1995: Az udmurt testrészelnevezésekről. József Attila Tudományegyetem. [Szakdolgozat.]
- Koptjevskaja-Tamm, Maria 2008: Approaching lexical typology. In: Vanhove, Martine (ed.), *From polisemy to semantic change. Towards a typology of lexical semantic associations*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam – Philadelphia. 3–52.
- Kozmács István 2002: *Udmurt–magyar szótár*. Savaria University Press, Szombathely.
- Moravcsik, Edith 2013: *Introducing language typology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Lytkin, V. I. – Guljajev, Je. Sz. 1999: В. И. Лыткин – Е. С. Гуляев, *Краткий этимологический словарь коми языка*. Коми книжное издательство, Сыктывкар.
- Sipőcz Katalin 1996: Az obi-ugor testrésznevek szemantikai vizsgálata I. In: *Acta Universitatis Szegediensis* 37: 223–246.
- Sipőcz Katalin 2015: Testi kalandozások, avagy mire jók a testrésznevek? In: Szeverényi Sándor – Szécsényi Tibor (szerk.), *Érdekes nyelvészet*. JATEPress, Szeged. 85–103.
- van Staden, Miriam – Majid, Asifa 2003: Body colouring task. In: Enfield, Nick J. (ed.), *Manual for the field season*. Max Planck Institute for Psycholinguistics, Nijmegen. 66–68.
- van Staden, Miriam – Majid, Asifa 2006: Body colouring task. *Language Sciences* 28: 158–161.
- Udmurt corpus. <http://web-corpora.net/UdmurtCorpus/search/>
- Uralonet (Uráli Etimológiai Adatbázis). <http://www.uralonet.nytud.hu/>
- Witkowski, Stanley R. – Brown, Cecil H. 1985: Climate, clothing and body-part nomenclature. *Ethnology* 24/3: 197–214.
- Zaicz Gábor (szerk.) 2006: *Etimológiai szótár*. Magyar szavak és toldalékok eredete. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Semantic extension of body-part terms naming the limbs in Udmurt

The article focuses on the semantic extension of body part terms, naming the limbs and their main parts in Udmurt. The lexemes are the following: *ki* 'hand/upper limb', *suj* 'arm', *pid* 'foot/lower limb' and *kuk* 'leg/lower limb'. For examining the semantic extensions of these terms the *Body-colouring task* was used, which had been compiled by van Staden – Majid (2006: 158–161). The task is suitable for a systematic analysis of the conceptualization of boundaries related to body part terms. Thirteen native speakers of Udmurt participated in the research and twenty body part terms were examined altogether.

Languages differ in the lexical structuring of the semantic domain of body parts, but despite these differences the principles of categorization are similar in the languages of the world. There are also several (implicational) universals related to body part terms (cf. Andersen 1978, Brown 1976). Terms denoting limbs are usually monomorphemic basic terms and polysemous. Polysemy is based on structural similarity or contiguity. (Andersen 1978: 354; Witkowski – Brown 1985: 197).

In respect of specifying the upper and lower limbs, there are languages that use a single term denoting both [HAND] and [ARM] (identifying languages), while others use different terms for the segments mentioned above (differentiating languages cf. English) (Brown 2013). Uralic languages are considered to be identifying. Languages are divided into three groups based on the number of monolexemes denoting the upper and lower limbs and their parts (van Staden – Majid 2006: 159): I. monolexemic terms for the segments [HAND/ARM] and [FOOT/LEG] (cf. English); II. monolexemic terms for [UPPER LIMB] (up from the fingertips) and for [LOWER LIMB] (up from the toes) (cf. Russian *рука* [*ruka*] 'upper limb' and *нога* [*noga*] 'lower limb'); III. monolexemic terms for [HAND/ARM], but a single term for [LOWER LIMB].

Udmurt has monolexemic terms denoting the upper and lower limbs and their parts. The terms *ki* and *pid* can denote [UPPER/LOWER LIMB], but they are polysemous for the functionally most salient parts as well, namely for [HAND] and [FOOT]. There is also a monolexeme for [ARM] *suj* and for [LEG] *kuk*. In Uralic languages the terms differentiating the parts of the upper/lower limbs are usually either morphologically complex or borrowings (cf. the Hungarian *kar* 'arm' is a Turkic loanword). However, *suj* and *kuk* are monolexemic and not loanwords from other languages. This contradicts the tendency which can be observed in other Uralic languages. Nevertheless,

there are assumptions that *suj* denoting [ARM] is a secondary metonymic development (cf. Sipőcz 1996: 235).

Results show that the terms *ki* 'hand/arm' and *pid* 'leg/foot' have the least varieties of semantic extensions. Consultants marked *ki* either as the area extending from the fingertips to the shoulders or from the fingertips to the wrist. There were three extensional patterns for the denotational area of *pid*. It can refer to the [LOWER LIMB], to [FOOT] and to [LEG]. It can be assumed that the boundaries of the terms are considerably salient for the speakers. It is also confirmed that the term *ki* denotes both [HAND] and [UPPER LIMB], while the term *pid* denotes both [FOOT] and [LOWER LIMB]. The terms *suj* 'arm' and *kuk* 'leg/lower limb', however, show a great variation in respect of their denotational area. The consultants associated the term *suj* with eight different denotational areas (all related to the upper limb). The most prominent ones were the denotation of [UPPER LIMB] and [ARM]. The term *kuk* had six different denotational areas. The most prominent ones were [LOWER LIMB] and [LEG] (from the knee to the ankle), but other extensions, such as [LEG] and [FOOT] were also common. Based on this variation in the semantic extensions it can be assumed that the denotational area of *suj* and *kuk* are not as salient as the area of *ki* and *pid*.

The alteration of the denotational areas of *suj* 'arm' and *kuk* 'leg/lower limb' enhance that these are secondary lexemes in Udmurt. Also, their semantic extensions do not correspond to English *arm* and *leg*. Even though it seems that in Udmurt there are basic terms for denoting [HAND], [ARM], [FOOT] and [LEG], that is not the case. In Udmurt there are two polysemous basic terms for naming the limbs and their parts: *ki* denoting [HAND] and [UPPER LIMB] and *pid* denoting [FOOT] and [LOWER LIMB], while *suj* 'arm' and *kuk* 'leg/lower limb' are secondary lexemes. This coincides with the ascertainments made for other Uralic languages as well.

Keywords: semantic extension, body-part terms, Udmurt.

REBEKA KUBITSCH